

Lesný náučný chodník Tajch

Kraj:	Prešovský
Okres:	Vranov nad Topľou
Geomorfologické jednotky:	Beskydské predhorie a Slanské vrchy
Geologické jednotky:	flyšové pásmo a sopečné pohorie
Chránené územie:	prírodná pamiatka Zárez Stravného potoka
Prístup:	bus Pavlovce, otoč. a pešo po žltej turistickej značke juhozápadným smerom asi 1,5 km (s prevýšením 75 m)
Východisko:	Pavlovce, v doline Stravného potoka pri minerálnom prameni Tajch
Trasa:	malý okruh (detský): Pavlovce, dolina Stravného potoka, Tajch - Predná vaľa - Tajch veľký okruh: Pavlovce, dolina Stravného potoka, Tajch - Predná vaľa - pomník Tereziánsky lesný poriadok - odbočka na Krkavčiu skalú a späť - Pusté pole - Tajch
Dĺžka, prevýšenie:	malý okruh - 2,5 km, prevýšenie 85 m veľký okruh - 6 km, prevýšenie 205 m
Čas prechodu:	1,5 h, resp. 2,5 h
Počet zastávok:	11, resp. 22
Náročnosť:	nenáročná, resp. mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: lesnícke, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa viackrát križuje žltú turistickú značku.

Rok otvorenia: 2008

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021) a chodník je udržiavaný.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Lesy SR, š. p., Odštepny závod Prešov, Obrancov mieru 6, 080 01 Prešov, tel. 051 / 7464 765

Poznámky: (1) Náučný chodník tvoria dva rôzne dlhé zväčša sa prekrývajúce okruhy. (2) Na trasách sú oddychové zóny s altánkami, tri studničky, rizňa a šmyk na dopravu dreva, pec na vypalovanie dreveného uhlia, lesnícke múzeum, expozícia hornín a drevené plastiky. (3) Celé územie náučného chodníka s členitým vrchovinným reliéfom budované prevažne zlepenkami, pieskovcami a fľovcami je postihnuté gravitačnými geomorfologickými procesmi (zosuvmi).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Pavlovce. Podhorská obec východne od Prešova v západnej časti Beskydského predhoria pod úpäťm Slanských vrchov pri Medzianskom potoku. Vznikla na zákupnom práve v prvej polovici 14. storočia. Prvýkrát sa spomína v roku 1359 v spore o hranicu panstiev Kapušany a Solivar. Obyvatelia boli roľníci, tkali konopné plátno, chovali dobytok, pálili vápno. Začiatkom septembra 1944 za pomoc poskytnutú partizánom nacisti obec čiastočne vypálili. K obci prislúchajú ako miestna časť pri železničnej stanici nižšie pri Medzianskom potoku ležiace Podlipníky, územne súvisiace s obcou Medzianka. V obci stoja dva moderné kostoly - rímskokatolícky kostol sv. Petra a Pavla z roku 1952 a evanjelický z roku 1964. Na západnom okraji obce sa nachádza Ranč Breziny, v ktorom sa organizujú školy v prírode. Tunajšia jazdiareň poskytuje jazdecký výcvik, hipoterapiu a jazdy na koči. V obci je tiež salaš s produkciou výrobkov z ovčieho mlieka.

Prameň Tajch (Pavlovský minerálny prameň). Prameň minerálnej vody 1,5 km juhozápadne od Pavloviec v západnej časti Beskydského predhoria pod úpäťm Slanských vrchov na dne doliny Stravného potoka vo východisku po ňom pomenovaného náučného chodníka. Miesto výveru bolo vyhlbené a vymurované, neskôr upravené do betónovej skruže s pumpou.

Lesnícke múzeum Pavlovce. Múzeum v prírode juhozápadne od Pavloviec v lesoch v západnej časti Beskydského predhoria pod úpäťm Slanských vrchov v areáli bývalej lesníckej škôlky Diely. V nevelkom objekte a okolitom lesno-lúčnom areáli prezentuje prácu lesníkov, venuje sa tematike poľovníctva a kynológie, miestnej vegetácii - je tu herbár ako i zbierky semien, listov, púčikov či ukážok lesných drevín - a živočíšstvu. Súčasťou je dobová kancelária lesníka a historické lesnícke pomôcky, napr. motorová píla z 50. rokov 20. storočia (ktorú museli pri práci držať dvaja chlapi, keďže váži 50 kg), ciachy, číslovačky, priemerky či výškomery. V okolí sa nachádzajú jedinečné semenné sady s rôznymi druhmi drevín za účelom zachovania ich genofondu, ktoré tu začali zakladať v 70. rokoch 20. storočia. V roku 2006 pribudol semenný sad bresta horského, ktorý je vo viacerých

európskych krajinách ohrozený znečisteným životným prostredím a grafiózou. Po svojej návšteve Slovenska o sadenice brestu požiadal princ Charles (neskorší kráľ Karol III.), a tak 50 sadeníc, pochádzajúcich zo Šimonky v Slanských vrchoch, vysadili v zámockom parku kráľovského sídla Highgrove na západe Anglicka. Múzeum leží pri zastávke 5, spoločnej pre obe trasy lesného náučného chodníka Tajch a svojimi špeciálnymi časťami - plochou s informačnými panelmi a altánom so stolmi a lavicami - poskytuje možnosť výučby v prírode.

Prírodná pamiatka Zárez Stravného potoka. Chránené územie na severe Slanských vrchov juhozápadne od obce Pavlovce vyhlásené v roku 1994 na ochranu erózneho zárezu úseku toku Stravného potoka s turisticky atraktívnymi mikroformami reliéfu (perejami, kaskádami) na výstupe centrálnokarpatského paleogénu a jeho styku s vulkanitmi. Na krátkom úseku tu potok preteká kaskádami roklinou so skalnými stenami vysokými až 15 m. Územie je súčasťou chráneného vtáčieho územia Slanské vrchy (súčasť sústavy Natura 2000). Väčšiu časť rezervácie prechádzajú pozdĺž potoka a tak sprístupňujú obe trasy lesného náučného chodníka Tajch.

Beskydské predhorie. Geomorfologický celok na severovýchodnom Slovensku pozdĺž južnej hranice geomorfologickej subprovincie Vonkajšie Východné Karpaty dlhého štíhleho pôdorysu západovýchodného smeru susediaci na juhu so Spišsko-šarišským medzihorím, Košickou kotlinou, Slanskými vrchmi, Východoslovenskou pahorkatinou, Vihorlatskými vrchmi a na severe s Bukovskými vrchmi, Laboreckou vrchovinou a Ondavskou vrchovinou. Zaberá územie od Terne na západe až po slovensko-ukrajinskú štátnu hranicu na východe, kde dosahuje najväčšiu šírku vyše 10 km. Najužším miestom (necelé 2 km) je východne od Humenného oblasť ústia Cirochy do Laborca, kde do predhoria vybieha masív Sokola - časti Humenských vrchov, podcelku Vihorlatských vrchov. Predhorie je zníženinou, rozkladajúcou sa na rozhraní rôznych geologických formácií, vymodelovanou v menej odolných horninách flyšu a bradlového pásma. Má prevažne pahorkatinový a miestami rovinný reliéf dosahujúci od 120 m n. m. (Ondava pri Tovarnom) až po 661 m n. m. andezitovým nekom Hôrka v najvýchodnejšej časti južne od obce Inovce. Predhorím preteká naprieč mnoho vodných tokov včítane Sekčova, Tople, Ondavy či Laborca, dlhšími dolinami ním tečú Cirocha a Ublianka. V území ležia okrem miest Hanušovce nad Topľou, Humenné a Snina početné nevelké sídla. Je zväčša odlesnené, lesy prevažujú len vo východnej členitejšej časti medzi Vihorlatskými vrchmi a Bukovskými vrchmi. Predhorím prechádzajú viaceré železničné trate.

Slanské vrchy. Mohutné, prevažne zalesnené pohorie na východnom Slovensku s pretiahnutým pôdorysom severo-južného smeru, dlhé asi 50 km s max. šírkou okolo 15 km, zužujúce sa na dvoch miestach - v oblasti Dargovského priesmyku a Slanského sedla - len na 1 - 2 km. Zaberá územie medzi Vyšnou Šebastovou, Herľanmi, Skárošom, Kazimírom, Zámutovom a Okružnou. Južné, asi 28 km dlhé ohraničenie pohoria (medzi Skárošom a Kazimírom) tvorí slovensko-maďarská štátna hranica, za ktorou pokračuje ešte v dĺžke zhruba 10 km ako Szalánci-hegység. Pohorie s hrasťovou štruktúrou, vyzdvižené pozdĺž severo-južných okrajových zlomov, budujú v prevažnej miere neogénne andezity a ich pyroklastiká, len ojedinele v južnej časti dacity. Priečne zlomy pohoria členia na nerovnako vyzdvižené časti - podcelky -, z ktorých najvyšším je Šimonka (1 092 m n. m.) na severe pohoria. V strednej časti sú na niekoľkých miestach obnažené intrúzie dioritového porfyritu. Odrazom stratovulkanickej a mladšej hrasťovej stavby je silno členitý hornatinový reliéf so skalnými hrebeňmi a bralami na vyvetrávajúcich lávových prúdoch a s odlesnenými kotlinkami (Zlatobanská, Lúčinská, Banská) a brázdami (Salašská) s hladko modelovaným reliéfom na komplexoch relatívne menej odolných tufov. Pre uvedené horninové kombinácie a členitý reliéf je typický výskyt zosuvov. V najužších častiach na juhu pohorie križujú dopravné komunikácie medzinárodného významu - Dargovským priesmykom (473 m n. m.) vedie cesta I. triedy 19 z Košíc na slovensko-ukrajinskú hranicu vo Vyšnom Nemeckom a Slanským sedlom (312 m n. m.) prechádza viackolajná železničná trať 190 Košice - Čierna nad Tisou.

Názvy informačných panelov

Malý okruh (detský)

1. Vstupná brána. Základné charakteristiky chodníka; Zaujímavosti na trase a témy stanovišť
2. Gravitačné približovanie dreva - Spúšťanie dreva, šmyky a sklzy
3. Výchova mladín - Prečistky
4. Semenné sady - Semenný sad bresta horského (*Ulmus glabra*)
5. Pro Silva - Prírode blízke hospodárenie
6. Génová základňa - Prirodzené zmladenie v obnove lesa
7. Výberový strom
8. Zdroj energie - drevné uhlie
9. Mokrade - Život v mokradi
10. Les a vtáky - Vtáky mokradí, jazierok a potokov
11. Poďakovanie za absolvovanie trasy

Veľký okruh

Panely 1 - 9 a 11 malého okruhu (detského) a tieto ďalšie:

1. Les a voda - Vodohospodárska funkcia lesa - voda je život
2. Les a kôň - Doprava dreva animálnou (zvieracou) silou
3. Prebierky - Výchova žrdkovín, žrdovín a tenkých kmeňovín
4. Ochranné lesy - Kategória lesa s nadradenou ochrannou funkciou nad funkciou produkčnou
5. Minerály a horniny - Geologická skladba Slanských vrchov
6. Poľovná zver - Okrasa našich lesov, predmet ochrany i cieľavedomého poľovného hospodárstva (srnec, diviak...)
7. Poľovná zver - Okrasa našich lesov, predmet ochrany i cieľavedomého poľovného hospodárstva (líška, jazvec...)
8. Mraveniská - Mravčie mrakodrapy
9. Jeleň lesný
10. Les a pôda
11. Zver a poľovníctvo - Starostlivosť o zver
12. Produkčná a mimoprodukčná funkcia lesa - Fotosyntéza

Informačné panely v teréne nie sú číslované.

V oblasti zastávky Pro silva (v zozname vyššie v rámci „malého okruhu (detského)“ číslo 5) stojí v rámci **lesníckeho múzea** v prírode asi 10 ďalších informačných panelov, ktorých obsahom je napr. význam lesa, lesné škôlkarstvo, lesné dreviny, zver, rastliny, vtáky a huby.

